

Patologie respiračního systému

Šárka Pokorová
I. PAÚ

Horní a dolní dýchací cesty

THE UPPER RESPIRATORY TRACT

Nose

Sinuses

Mouth

Pharynx

Larynx

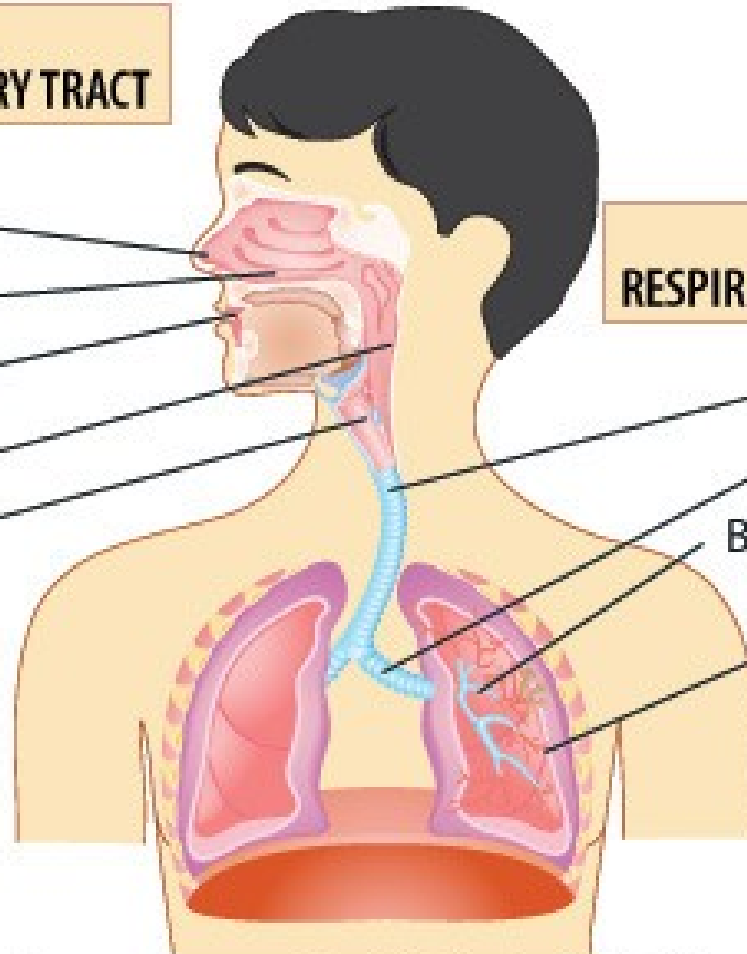
THE LOWER RESPIRATORY TRACT

Trachea

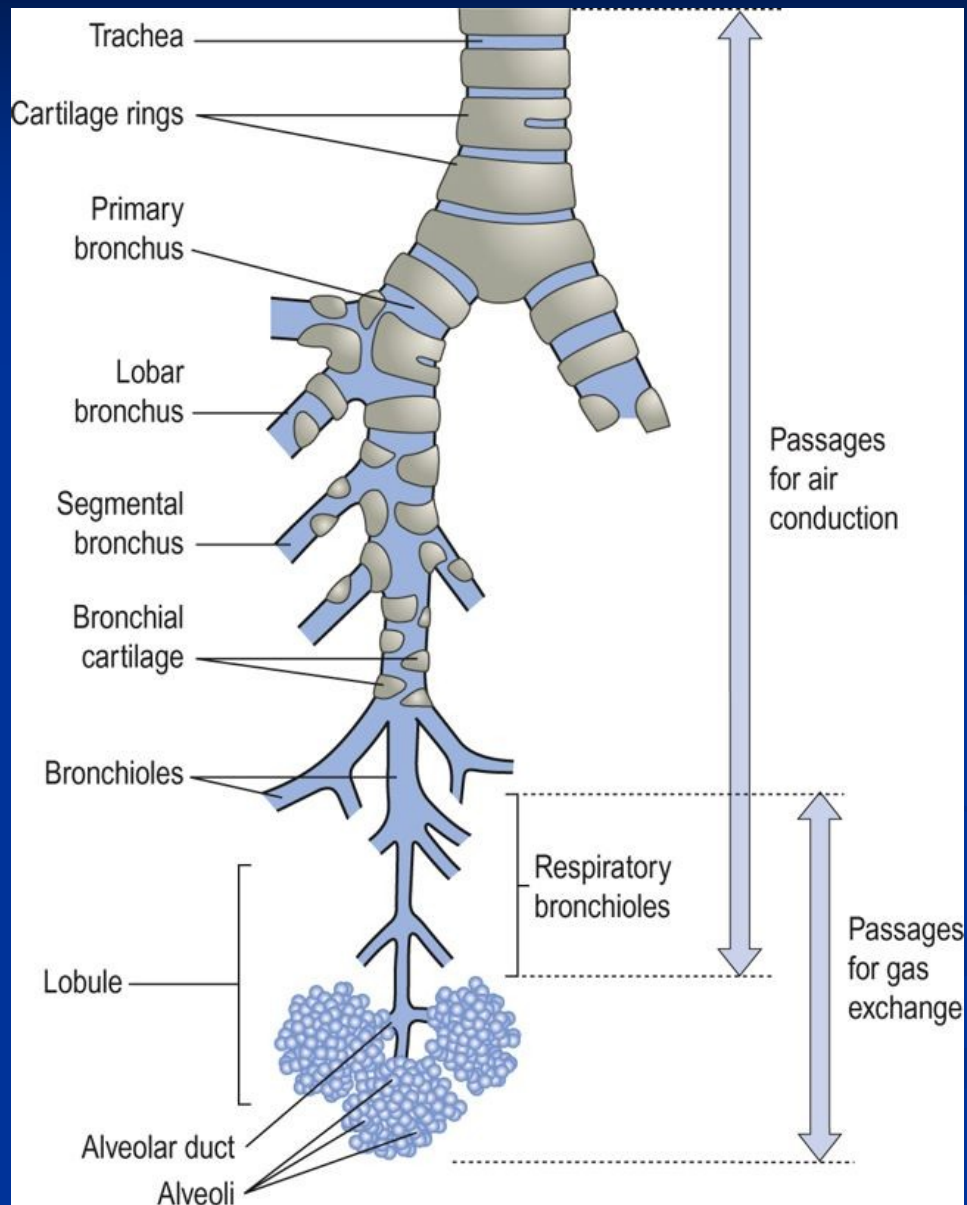
Bronchi

Bronchioles

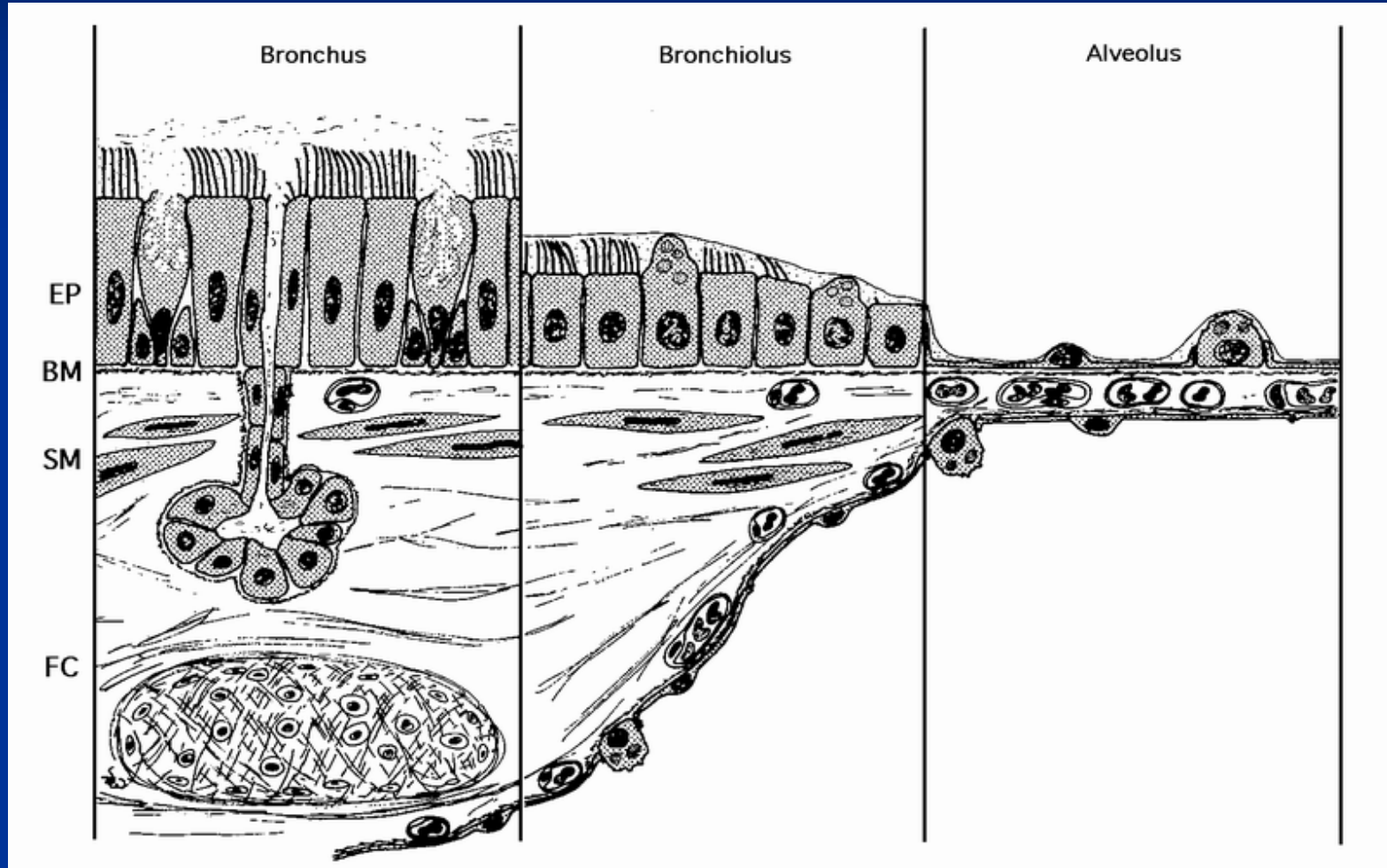
Lungs

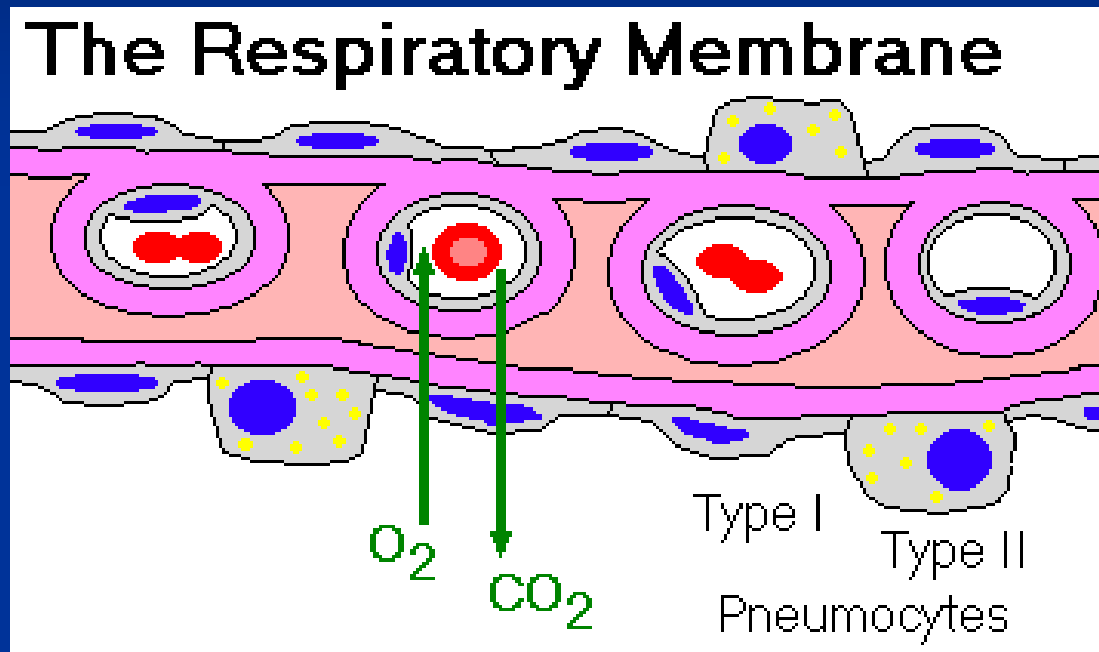
Struktury dolních dýchacích cest

Mikroskopická stavba dýchacích cest

Schéma respirační membrány

Klinické příznaky respiračních onemocnění

- Kašel
- Dyspnoe (dušnost)
- Abnormální sputum
- Bolesti na hrudi
- Hemoptýza
- Cyanóza
- Abnormální dýchání
- Paličkovité prsty

Klinické příznaky	Onemocnění
Sputum - čiré, hlenovité - hnisavé - krvavé	nadměrná sekrece hlenu u astmatu, chronické bronchitidy zánětlivý exsudát při infekcích dýchacích cest srdeční selhání, plicní infarkt, ulcerace sliznice, nádory
Zadýchávání	astma, chronická bronchitida, emfyzém, pneumonie, pneumotorax, plicní embolie
Bolest na hrudi	pleuritida, plicní embolie
Paličkovité prsty	zvětšení posledních článků prstů při nádorech plic, bronchiektáziích
Bolest hlavy	metastázy plicních nádorů v mozku
Hemoptýza	infekce, plicní embolie, nádory, bronchiektázie, tbc
Kašel	reflexní odpověď při přítomnosti hlenu či zánětlivého exsudátu, cizích těles v DC, u nádorů
Otoky kloubů	pravostranné srdeční selhání, plicní hypertenze
Zmatenost	hypoxémie z respiračních příčin

Příznaky	Patologický podklad
Sípání (pískoty, vrzoty) - při nádechu - při výdechu	zúžení proximálních DC (např. tumorem) zúžení distálních DC (např. při astmatu)
Dušnost	nižší okysličení krve (poruchy výměny dýchacích plynů, jednostranné srdeční selhání, anémie)
Cyanóza	zvýšené množství neoxygenovaného hemoglobinu (např. cirkulační zkraty při VVV srdce, poruchy výměny dýchacích plynů)
Pleuritida, bolest na hrudi	dráždění pleury při zánětu, plicním infarktu, nádorových onemocněních
Pleurální výpotek - transudát (málo proteinů) - exsudát (bohatý na proteiny)	srdeční selhání, hypoproteinémie (např. u cirhózy, nefrotického syndromu) pleuritida, nádory
Paličkovité prsty	nádory plic, plicní fibróza, cirhóza, nespecifické střevní záněty
Váhový úbytek	tbc, nádory

Hlavní etiologické faktory respiračních chorob

Etiologický faktor	Onemocnění
Dědičnost	Cystická fibróza Deficit alfa-1 antitrypsinu Astma (dispozice)
Exogenní faktory - kouření - znečištěné ovzduší - povolání - infekce	Nádory plic Chronická bronchitida Emfyzém Náchylnost k infekcím Chronická bronchitida Náchylnost k infekcím Pneumokonióza Azbestóza Mezoteliom Nádory plic Chřipka, spalničky, bakteriální záněty, tbc

Implikace pro fyzioterapeuty

- Pečlivá hygiena rukou
- Techniky pro přiměřenou hydrataci a očistu dýchacích cest
  - hluboké dýchání, vykašlávání, kyslíková podpora
- Vhodné polohování
- Dechová rehabilitace, posílení dechových svalů, správný postoj těla
- Zanechání kouření

Záněty horních cest dýchacích

■ Rýma (rhinitida)

- běžné nachlazení
- virové a bakteriální infekce, alergie (senná rýma)
- nosní polypy (chronická rhinitida)

■ Sinusitida

- zánět vedlejších nosních dutin (akutní x chronický)
- → přestup infekce do okolí → meningitida, mozkový absces, osteomyelitida

■ Wegenerova granulomatóza

- autoimunitní vaskulitida postihující respirační a urogenitální trakt (nekrotizující vaskulitida v plicích + glomerulonefritida)

■ Zánět středního ucha (otitis media)

- možná asociace se záněty urogenitálního traktu

Záněty horních cest dýchacích

■ Laryngitida

- virová, bakteriální
- záškrt (diftérie) – v minulosti běžná a nebezpečná infekce

■ Epiglottitida

- způsobuje *Haemophilus influenzae*
- otok epiglottis (příklopka hrtanová) → obstrukce dýchacích cest (nutná intubace, tracheostomie)

Záněty dolních cest dýchacích

■ Bronchitida

- → kašel, dyspnoe, tachypnoe, sputum
- akutní x chronická (produktivní kašel trvající alespoň 3 měsíce ve dvou po sobě jdoucích letech, často u kuřáků)
- virová x bakteriální (*Haemophilus influenzae*, *Streptococcus pneumoniae*)

■ Bronchiolitida

- většinou primární virová infekce u dětí (RSV) → dyspnoe, tachypnoe
- sekundárně při inhalaci dráždivých látek nebo jako součást systémových onemocnění (na podkladě patologických imunitních procesů)

Pneumonie

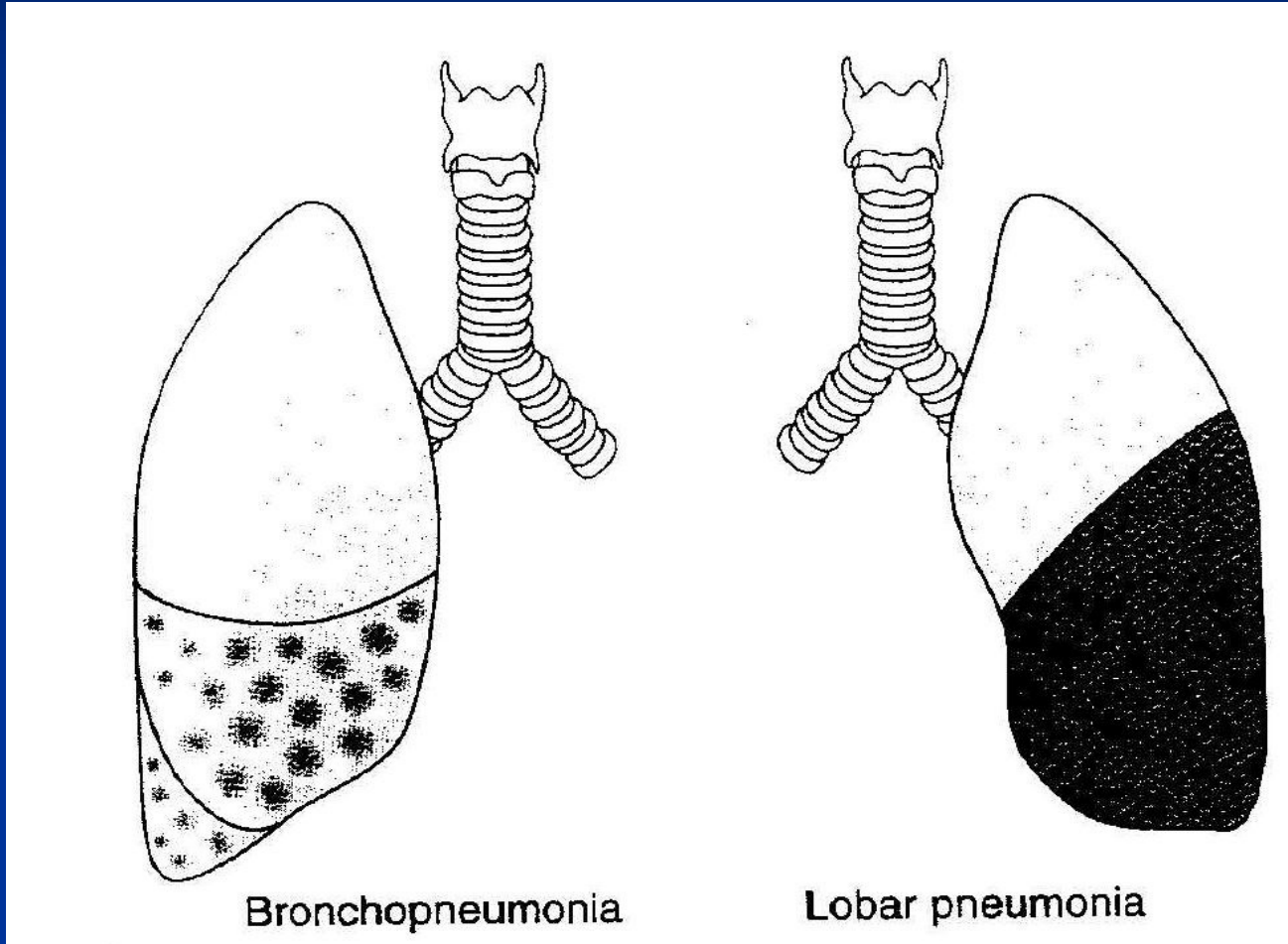
■ Bronchopneumonie

- hnisavý zánět v alveolech, často sekundární, vycházející z bronchů a bronchiolů → ložisková konsolidace plic
- hlavně v dětství nebo ve vyšším věku

■ Lobární pneumonie

- fibrinózní zánět v alveolech
- postihuje celý plicní lalok nebo segment
- většinou způsobuje *Streptococcus pneumoniae*
- → kašel a horečka, sputum
- častěji u mužů než u žen, vzácně v dětství nebo stáří
- komplikované hojení (→ fibrotizace)

Bronchopneumonie x lobární pneumonie

Záněty dolních cest dýchacích

Atypická pneumonie

- Pneumonie charakterizované rozsáhlým postižením plicního parenchymu (rozsáhlý rentgenový nález), často s postižením pleury, a chudý fyzikálním nálezem
- Většinou intersticiální zánět (zánětlivý infiltrát v interalveolárních septech → zhoršená výměna dýchacích plynů na alveolokapilární membráně)
- **Infekční**
  - virové a mycoplasmové pneumonie, legionářská choroba (*Legionella pneumoniae*)
  - u imunokompromitovaných: *Pneumocystis carinii*, plísně (*Candida albicans*, *Aspergillus*), viry (CMV, HSV, varicella zoster)
- **Neinfekční**
  - kryptogenní fibrotizující alveolitida (idiopatická intersticiální pneumonie)
  - extrinzická fibrotizující alveolitida (hypersenzitivní pneumonitida)

Pneumonie

■ Komunitní pneumonie

- (Streptococcus pn., Haemophilus inf., Moraxella cat., Staphylococcus a., Legionella pn., Klebsiella pn., Pseudomonas ae.,....)

■ Atypická pneumonie

- (Mycoplasma pn., Chlamydia spp., Coxiella burnetti, viry,...)

■ Aspirační pneumonie

- kombinace aerobní a anaerobní mikroflory

■ Nekrotizující pneumonie a plicní absces

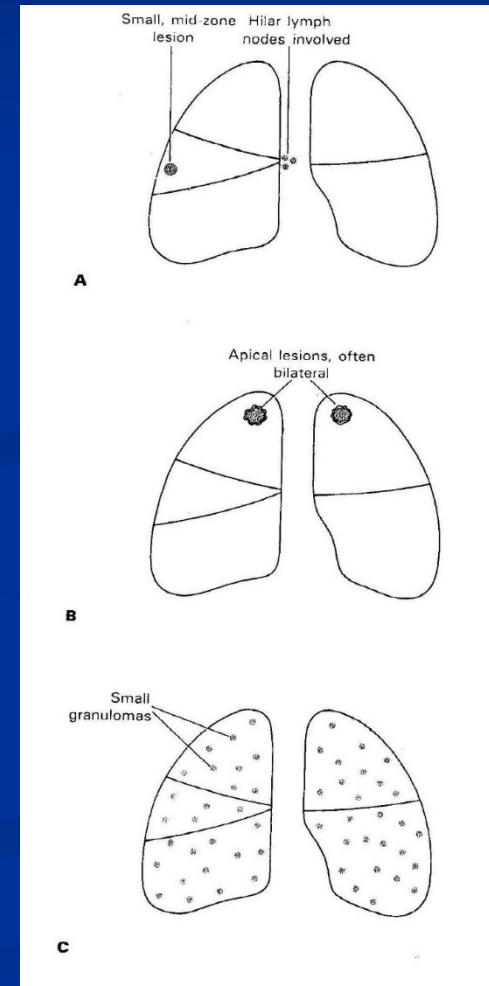
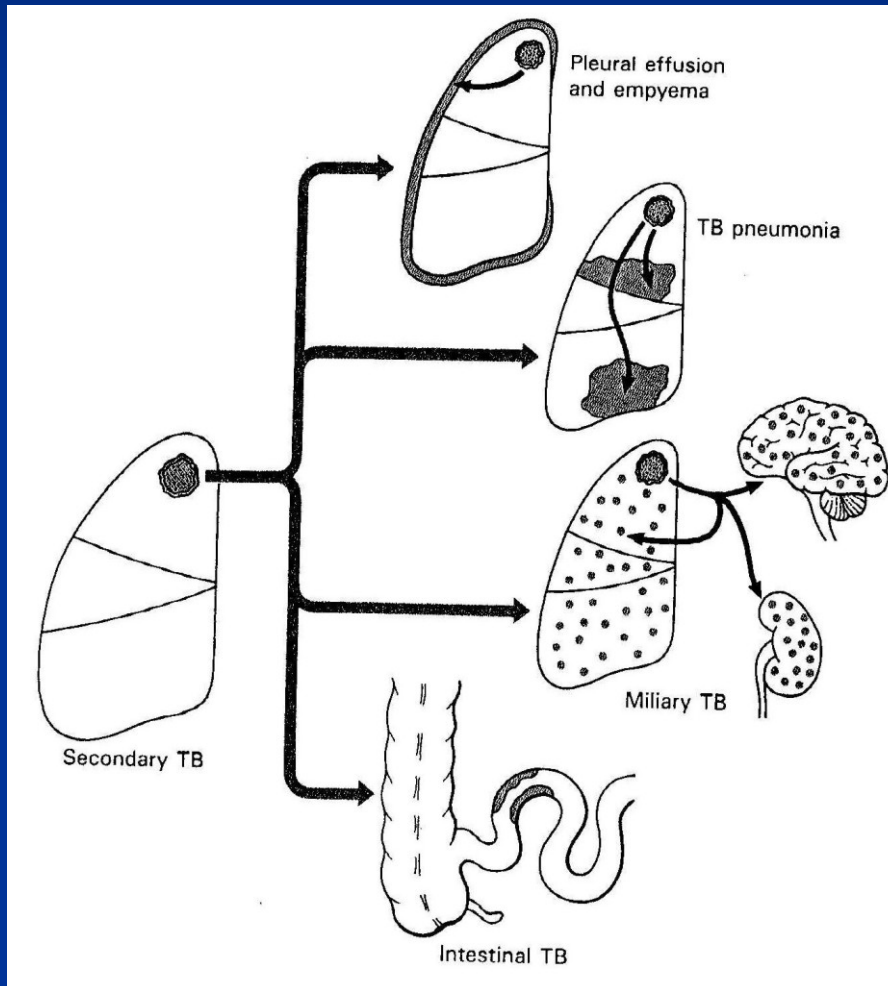
- kombinace aerobní a anaerobní mikroflory (Staphylococcus a., Klebsiella pn., Streptococcus pyogenes and pneumoniae)

■ Pneumonie u imunokompromitovaných

- (CMV, Pneumocystis c., Mycobacterium avium intracellulare, Aspergillus, Candida a.,...)

Tuberkulóza

- Způsobuje *Mycobacterium tuberculosis*, *Mycobacterium bovis*

Obstrukční onemocnění plic

- Částečná nebo úplná obstrukce kterékoliv dýchacích cest → vyšší odpor v dýchacích cestách
- **Chronická bronchitida**
- **Emfyzém (rozedma plic)**
  - poškození a úbytek plicní tkáně (interalveolárních sept) → nadměrně vzdušná plicní tkáň (emfyzematózní buly)
- **Chronická obstrukční plicní nemoc (CHOPN)**
  - chronická bronchitida + emfyzém
- **Bronchiektázie**
  - trvalé a nevratné rozšíření bronchů a bronchiolů → náchylnost k infekcím
  - vrozené (cystická fibróza) x získané (záněty, jizvení – radioterapie)

Obstrukční onemocnění plic

■ Astma bronchiale

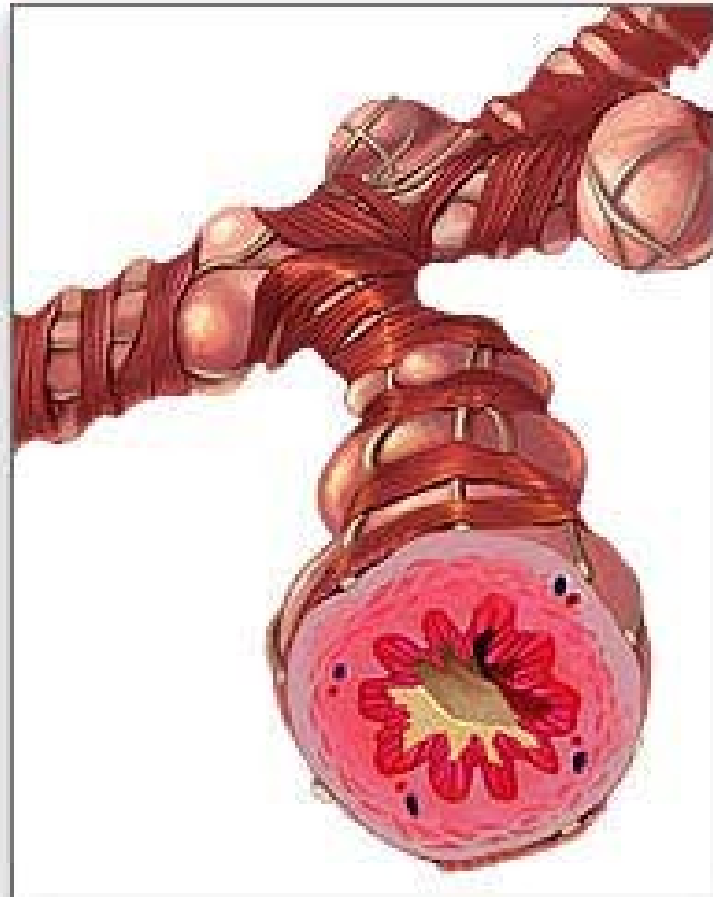
- záchvatovitá dušnost, sípavé dýchání, hlavně v expiriu
  - příznaky často v noci nebo po tělesné námaze
  - nahromadění záchvatů → status asthmaticus (může končit smrtelně)
  - **patogeneze:** spasmus, zánět a otok průdušek → reverzibilní bronchiální obstrukce → nadměrná distenze plicního parenchymu, hlenové zátky v bronších
-
- Extrinzické (zevní vlivy)
  - U atopiků (alergie, hypersenzitivita)
-
- Intrinzické
  - Hyperreaktivita dýchacích cest (bez atopie)

Astma bronchiale

Normal bronchiole

Asthmatic bronchiole

Restriktivní onemocnění plic

- **Redukce funkčního parenchymu plic → snížená plicní kapacita**
  - stavy po resekci plic
  - atelektáza
  - intersticiální plicní fibrózy
  - plicní edém
  - pneumothorax

- **Omezení dýchacích pohybů → snížená plicní kapacita**
  - obezita (Pickwickův syndrom)
  - kyfoslóza
  - pleurální choroby
  - neuromuskulární poruchy

Plicní edém

- **Nahromadění tekutiny v alveolech** → vykašlávání řídkého, narůžovělého, zpěněného sputa
- **Hemodynamický edém**
  - vyšší hydrostatický tlak v cévách - venostatický edém (levostranné srdeční selhání, mitrální stenóza či insuficience, obstrukce plicních žil...)
  - nižší intravaskulární onkotický tlak (nefrotický syndrom, hypoalbuminémie, poruchy jater...)
  - blokáda odtoku lymfy
- **Mikrovaskulární poškození** → **zvýšená vaskulární permeabilita**
  - infekce, šok, trauma, inhalace toxických látek, radiace...
- **Výšková nemoc**
- **Trauma CNS**

Atelektáza

- Nevzdušnost plicní tkáně u nezralých novorozenců (primární)
- Nezralá plicní tkáň → nedostatek surfaktantu (povrchově aktivní látka, snižuje povrchové napětí a zabraňuje kolapsu alveolů na konci výdechu)

Kolaps

- Nevzdušnost již předem rozvinuté plicní tkáně (sekundární)
- Obstrukce (resorpce vzduchu za překážkou)
- Komprese (hydrothorax, pneumothorax, pleurální výpotek...)
- Kontrakce parenchymu (jizvení)

ARDS

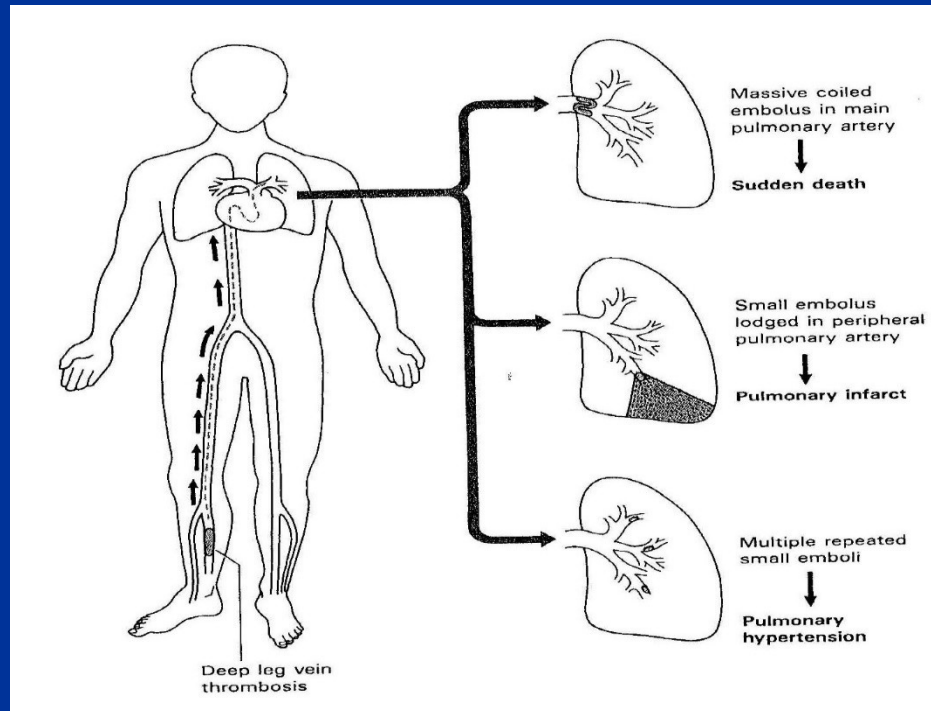
- **Acute Respiratory Distress Syndrome** (Adult Respiratory Distress Syndrome)
- Syndrom respirační tísně dospělých
- Patomorfologickým podkladem je tzv. **šoková plíce** při difúzním alveolárním poškození (DAD – Diffuse Alveolar Damage)
- → náhlá respirační insuficience, dyspnoe, tachypnoe, hypoxémie
- Rezistence k O₂, vysoká úmrtnost (až 50%)

- **Primární ARDS:**
  - záněty plic, aspirace žaludečního obsahu, inhalace dráždivých látek, kontuze hrudníku

- **Sekundární ARDS:**
  - sepse, šok, trauma, DIC
  - akutní pankreatitida
  - renální insuficience (urémie)

Pneumokoniózy

- Choroby vzniklé v souvislosti s inhalací minerálních anorganických prachů
- Vysoká fibrogenní schopnost u krystalického křemene a azbestu
- Často nemoci z povolání

- **Silikóza**
  - krystalky oxidu křemičitého (0,2-2 μ m) → fibrogenní vliv → **fibróza**

- **Uhlokopská nemoc (antrakosilikóza)**

- **Azbestóza**
  - → riziko vzniku **mezoteliomu** pleury a **nádorů plic**

Plicní embolie

- Ucpání plicního krevního řečiště embolem (vmetkem)
- → náhlá dušnost, bolest na hrudi, kašel
- Nejčastěji způsobena trombem z žil dolních končetin
- Při hyperkoagulačních stavech (Leidenská mutace, obezita, pooperační stavy, orální antikoncepce, imobilita, těhotenství..)

Plicní hypertenze

- **Vzestup středního tlaku krve v plicnici nad 25-30 mm Hg**
- **Etiologie:**
  - Chronické obstruktivní a restriktivní plicní choroby
  - Srdeční selhání (levostranné)
  - Plicní embolie
  - Vaskulitidy
  - Primární idiopatická plicní hypertenze
- → dušnost, bolest na hrudi, otoky končetin, cyanóza, slabost, závratě, mdloby

Nádory plic

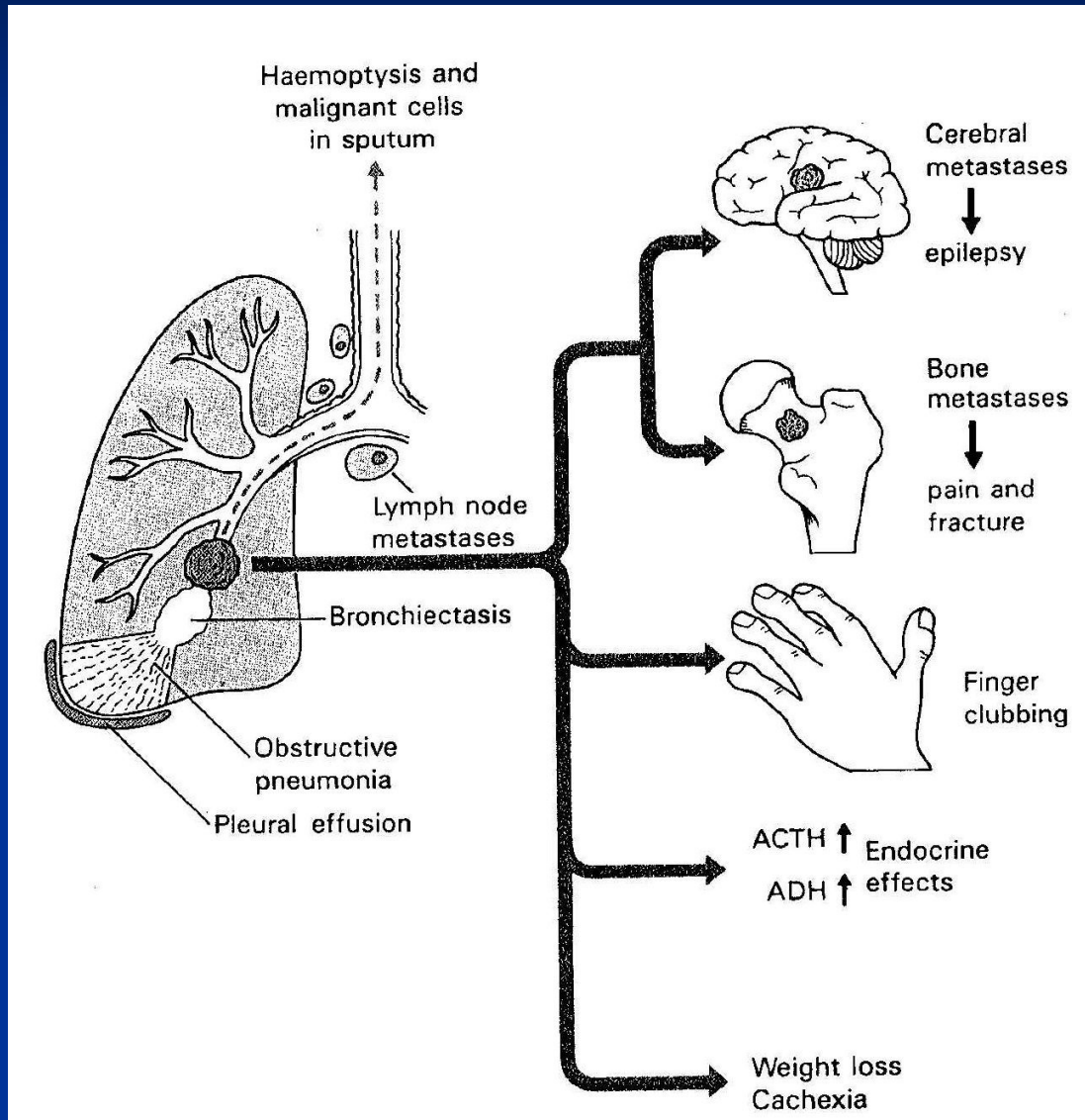
- Nejčastější nádory u mužů starších 40 let, stoupající výskyt u žen
- → Asi 1/3 úmrtí z onkologických příčin
- → chrapot, kašel, bolest na hrudi, únava, nechutenství, ztráta hmotnosti

- **Etiologie:**
  - kouření (20x vyšší riziko, magická hranice 200 000 cigaret)
  - ionizace (radon), azbest, familiární predispozice...

- **Primární nádory**
  - bronchogenní karcinom plic
  - mezoteliom pleury
  - maligní lymfom

- **Sekundární nádory**
  - metastázy karcinomu prsu, plic, trávicí trubice, ledvin, štítné žlázy...

Nádory plic

■ Komplikace:

- kolaps plíce, bronchiektázie, bronchopneumonie, absces, empyém hrudníku...
- nekróza tumoru → kaverny → nahlodání cévy → krvácení
- paraneoplastický syndrom (produkce hormonálně aktivních látek tumorem)
- metastázy do nadledvin, jater, kostí, mozku

Nádory plic - komplikace

Děkuji za pozornost.